



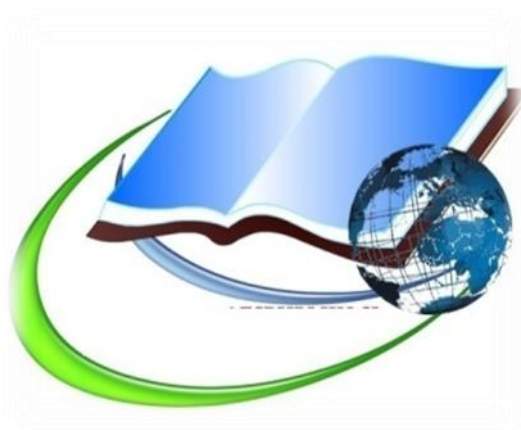
**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI XALQ TA’LIMI
VAZIRLIGI**



Respublika
Ta’lim Markazi

RESPUBLIKA TA’LIM MARKAZI

**2020-2021-O‘QUV YILIDA UMUMIY O‘RTA TA’LIM
MAKTABLARINING 9-SINF O‘QUVCHILARI UCHUN YAKUNIY
DAVLAT ATTESTATSIYASI O‘TKAZISH BO‘YICHA O‘ZBEK TILI
FANIDAN METODIK TAVSIYA VA MATERIALLAR**



Toshkent-2021

Imtihon materiallari va tavsiyalar Respublika ta'lim markazi huzuridagi ilmiy-metodik kengashi 2021-yil 31-martdagi 1-sonli yig'ilishida muhokama qilinib, nashrga tavsiya etilgan.

Umumiy o'rta ta'lim muassasalarining 9-sinf o'quvchilari yakuniy davlat attestatsiyasi o'tkazish bo'yicha metodik tavsiya va materiallarni tijoriy maqsadda ko'paytirib tarqatish ta'qiqlanadi.

Umumiy o'rta ta'lim muassasalari metodbirlashmalari bosqichli nazorat imtihoni materiallariga 15-20% gacha o'zgartirishlar kiritishi mumkin.

Tuzuvchi:

D.Xidoyatova - Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universitetining pedagogika bo'yicha falsafa doktori, dotsent.

Taqrizchi:

N.Yuldasheva -Toshkent shahar Yakkasaroy tumanidagi 160-IDUM o'zbek tili fani o'qituvchisi.

O‘ZBEK TILI

9-SINF

Ta’lim boshqa tillarda olib boriladigan maktablarning 9-sinf o‘quvchilari o‘zbek tilida o‘z fikrini og‘zaki va yozma tarzda aniq va tushunarli bayon qila olishi, o‘zaro muloqotda muomala madaniyatiga amal qilgan holda o‘z pozitsiyasini himoya qilishi, jamoaviy hamkorlikda ishlay olishi, mavjud axborot manbalaridan foydalana olishi; ish qog‘ozlari bilan ishlay olishi; badiiy va san‘at asarlarini tushunib, ulardan ta’sirlana olishi; milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat bilan munosabatda bo‘lishi; o‘rganilgan grammatik bilimlarga tayangan holda o‘zbek tilidagi mustaqil va yordamchi so‘z turkumlari, grammatik vositalarning so‘zlarga qo‘shilishi bilan bog‘liq imlo qoidalarini bilish va amal qilishi; so‘zlarni o‘zaro bog‘lash vositalari, so‘z birikmasi, gap va gap bo‘laklari haqida ma’lumotga ega bo‘lishi; o‘zbek xalq og‘zaki ijodi namunalaridan: tez aytish, topishmoq, maqol, masal, rivoyatlarni, o‘rganilgan mavzu bo‘yicha o‘zbek adabiyoti namunalaridan berilgan parchalarni o‘qib, so‘zlab berishi, she’rlarni ifodali o‘qishi va yoddan aytishi; o‘zbek xalqining tarixiy, madaniy hayotiga oid lavhalarni, o‘zbek allomalari, olimlari, madaniyat ravnaqiga hissa qo‘shgan insonlar haqida ma’lumotga ega bo‘lishi; o‘zbek tilidagi muomala odobi, murojaat shakllarini, shuningdek, o‘zbek tilida xabarlar, xatlar yozish qoidalarini amalda qo‘llay olishi kerak bo‘ladi. Shunga ko‘ra, o‘zbek tili fanidan imtihon materiallari davlat ta’lim standarti va o‘quv dasturida belgilangan materiallar asosida tayyorlandi. Imtihon biletlari 3 ta savoldan iborat bo‘lib, 1-savol 9-sinf darsligida berilgan nutqiy mavzular bo‘yicha tuzilgan. O‘quvchi matnni o‘qib mazmunini so‘zlab berishi hamda matn yuzasidan berilgan savollarga javob berishi, savol tuzishi lozim. O‘qituvchi darslikda adabiy o‘qish uchun tavsiya etilgan matnlar, she’rlar, mustaqil tanlangan matnlardan parchalarni oldindan tayyorlab qo‘yadi. O‘quvchi matnni o‘zi bilgan qo‘shimcha ma’lumotlar bilan to‘ldirishi ham mumkin. 2-savol grammatik topshiriq bo‘lib, bunda o‘quvchi o‘rganilgan leksik va grammatik materiallar asosida berilgan topshiriqni bajaradi. Ya’ni nuqtalar o‘rnini kerakli qo‘shimchalar, so‘zlar bilan to‘ldirishi; so‘zlarni bo‘g‘inlarga ajratishi, berilgan matndagi tushirib qoldirilgan tinish belgilarini o‘rinli qo‘llashi, so‘zlarni o‘z o‘rnida qo‘llab gaplar hosil qilishi talab etiladi. 3-savol erkin mavzuda suhbat tarzida bo‘lib, savollar o‘quvchilarning kundalik hayotida zarur bo‘lgan so‘zlashuv mavzulari bo‘yicha tuzilgan. O‘quvchi berilgan savollar asosida o‘z fikrini bog‘lanishli bayon etadi yoki she’rni yoddan ifodali aytib, mazmunini qisqacha izohlaydi. Jumladan, Ustozingizga ta’rif bering, qanday kitoblarni o‘qishni yaxshi ko‘rasiz?, O‘zbekistonning mashhur sportchilaridan kimlarni bilasiz?, tejamkorlik deganda nimani tushunasiz? kabi mavzular orqali o‘quvchi ustoziga, kitob o‘qishga, sportga va h.k. bo‘lgan munosabati va kelgusi rejalari haqidagi fikrlari bilan o‘rtoqlashishi mumkin. O‘quvchilarga topshiriqlar bo‘yicha tayyorlanish uchun 15-20 daqiqa vaqt beriladi.

O'quvchilarning imtihondagi javoblari quyidagi me'yorlar asosida baholanadi.

t/r	Baholash mezonlari	Ball
1	O'quvchi tanlangan matnni o'qisa, (she'rni ifodali yoddan aytib bersa), matn mazmunini (asosiy mazmunini qamrab olgan holda) qayta hikoya qilsa, savollarga to'liq javob bersa, qo'shimcha ma'lumotlar bilan boyitsa, matnni, she'rni ifodali o'qisa va matndagi so'zlarning lug'atini bilsa;	5
2	Berilgan grammatik topshiriqni tushunib to'g'ri bajarsa va izohlab bersa, imlo qoidalariga rioya qilgan holda so'z va so'z shakllarini xatosiz yoza olgan bo'lsa;	
3	Suhbat uchun tavsiya etilgan mavzu asosida ijodiy yondashib o'zbek tilida o'zaro erkin muloqot qila olsa, fikrini o'zbek tilida izchil bayon eta olsa, mavzu bo'yicha qo'shimcha savollarga to'liq javob bersa.	
4	O'quvchi tanlangan matnni o'qisa, (she'rni ifodali yoddan aytib bersa), matn mazmunini qayta hikoya qilsa, savollarga to'liq javob bersa, matnni, she'rni o'qishda so'zlarning talaffuzida xatoga yo'l qo'ysa;	4
5	Berilgan grammatik materialni tushunib to'g'ri bajarsa, so'z va so'z shakllarini qo'llashda xatoga yo'l qo'ysa;	
6	Suhbat uchun tavsiya etilgan mavzu asosida o'zbek tilida o'zaro muloqot qila olsa, fikrini izchil bayon eta olsa, mavzu bo'yicha qo'shimcha savollarga javob bersa.	
7	O'quvchi tanlangan matnni o'qisa, (she'rni yoddan aytib bersa), matn mazmunini tushuntirishda qiynalsa, savollarga qisman javob bersa, she'rni yoddan aytib berish bilan cheklansa;	3
8	Berilgan grammatik materialni bajarishda qiynalsa, so'z va so'z shakllarini qo'llashda xatoga yo'l qo'ysa;	
9	Suhbat uchun tavsiya etilgan mavzu asosida o'zbek tilida muloqotga kirisha olmasa, fikrini qisman bayon etsa, mavzu bo'yicha qo'shimcha savollarga javob berishda qiynalsa.	
10	O'quvchi tanlangan matnni o'qisa, biroq mazmunini tushuntira olmasa, she'rni yoddan aytib berishda qiynalsa, savollarga qisman javob bersa;	2
11	Berilgan grammatik materialni bajarishda xatoga yo'l qo'ysa, so'z va so'z shakllarini to'g'ri qo'llay olmasa;	
12	Suhbat uchun tavsiya etilgan mavzu asosida o'zbek tilida muloqotga kirisha olmasa, o'z fikrini qisman bayon etsa, mavzu bo'yicha qo'shimcha savollarga javob bera olmasa.	
13	O'quvchi tanlangan matnni o'qishda xatoga yo'l qo'ysa, she'rni yoddan aytib bera olmasa, savollarga qisman javob bersa;	1
14	Berilgan grammatik materialni bajara olmasa;	
15	Suhbat uchun tavsiya etilgan mavzu bo'yicha javob bermasa, qo'shimcha savollarga qisman javob bersa.	
16	O'quvchi biletidagi savollarga umuman javob bermasa.	0

O‘zbek tili
9-sinf

1-BILET

1. “Bu yurt barchamizninki” matnini o‘qing va mazmunini ochib beradigan 5 ta savollar tuzing.
2. Millat, do‘stlik, teng, mustahkamlanmoq, barchamiz so‘zlari ishtirokida gaplar tuzing.
3. “O‘zbekiston askari” she‘rini yoddan aytib bering

2-BILET

1. “Yaxshilik yerda qolmas” matnini o‘qing va mazmunini ochib beradigan savollar tuzing.
2. Berilgan so‘zlarning qarama-qarshi ma’nodagisini yozing.
Chidamli _____, rostgo‘y _____,
tozalik _____, do‘stlik _____,
saxiylik _____, botirlik _____.
3. Achchiq savol berib, shirin javob kutma maqolining mazmunini tushuntirib bering.

3-BILET

1. “Ilm va uning xosiyatlari” matnini o‘qing va o‘z munosabatingizni bildiring.
2. Qanday ish qog‘ozlarini bilasiz? Sababsiz o‘qishga kelmasa qanday rasmiy xat yoziladi.
3. Bilim haqida maqollar ayting.

4-BILET

1. “Inson yaxshilik uchun yaratilgan” matnini o‘qing va mazmunini ochib beradigan savollar tuzing.
2. Berilgan gapda harakatning bajaruvchisini toping.
Gulnoza a’lo baholarga o‘qiydi.
Navoiy yozgan asarlar butun dunyoga mashhur.
3. Yaxshilik qila olmasang, yomonlik ham qilma. Maqolini qanday tushunasiz?

5-BILET

1. “Burch” matnini o‘qing, mazmunini so‘zlab bering va mazmunini ochib beradigan savollar tuzing.
2. Berilgan gaplarni ona tilingizga tarjima qiling va hollarni toping.
Bizning oilamiz Toshkentda yashaydi.
Oilada osoyishtalik, hayotda farovonlik, dunyoda tinchlik bo‘lsin.
3. N. Hasanovanning “O‘zbekiston askari” she‘rini yoddan ayting.

6-BILET

1. “Suv hayot demakdir” matnini o‘qing va mazmunini so‘zlang.
2. Berilgan so‘zlarni bo‘g‘inga ajratib ko‘rsating: Respublika, tinchlik, bunyodkorlik, muqaddas, ta’lim, jur’at, muvaffaqiyat, iste’mol, tejamkorlik, singil, konstitutsiya.
3. Sevimli asar qahramoningiz haqida so‘zlang.

7-BILET

1. “Suv hayot demakdir” matnning mazmunini ochib beruvchi savollar tuzing.
2. Gaplardagi ot-kesimlarni aniqlang.
Burchimiz- a’lo o‘qish.
Yugurish sportning bir turidir.
Suv – hayot manbai.
O‘zbekiston poytaxti Toshkent.
3. “Tabiat sen onamiz” she‘rini yoddan ayting.

8-BILET

1. “Vatanni his etish” she‘rini ifodali o‘qing va mazmunini so‘zlab bering.
2. Ish qog‘ozlaridan —Tabriknoma matnini yozing.
3. Sh. Rasulovani “Mening tengdoshlarim” she‘rini yoddan ayting.

9-BILET

1. “O‘zbekiston milliy sporti dunyoni zabt etmoqda” matnini o‘qing, matndagi milliy sport o‘yinlaridan biri haqida so‘zlab bering.
2. Berilgan gapni tarjima qiling. Men tarixiy asarlarni o‘qishni yoqtiraman.
3. Mardlik deganda nimani tushunasiz? Qanday insonni mard deb ataysiz?

10-BILET

1. “Suv hayot demakdir ” matnini o‘qing, matn yuzasidan savollar tuzing.
2. Baxillik, saxovat, ruhlanmoq, musavvir , tengdosh so‘zlarining tarjimasini yozing va ular ishtirokida gaplar tuzing.
3. Tabiatni asrash uchun siz nima qilyapsiz?

11-BILET

1. “Odob ziynati” matnini o‘qing, matn yuzasidan savollarga javob bering.
2. Berilgan so‘zlarni o‘qing. Hajm-o‘lchovni bildiruvchi sifatlarni alohida ko‘chiring.
Aqlli, shirin, yengil, katta, yoqimli, tor, kichik, qizil, yaxshi, uzun, xasis, qisqa, xursand, qadimgi, keng, ingichka, achchiq, qalin, kalta, oq, yashil, chaqqon, past, tinch, eski, qishki, ozg‘in, mehribon.
3. Maqol va hikmatlarni o‘qing va mazmunini so‘zlab bering.
Yaxshilik qilsang, yashir,
Yaxshilik ko‘rsang, oshir.

12-BILET

1. “Me‘moriy obidalar” matnini o‘qing, matn yuzasidan savollar tuzing.
2. Berilgan gaplarni ona tilingizga tarjima qiling.
O‘zbekistonning qadimiy yodgorliklarini ko‘rgani juda ko‘p sayyohlar kelishadi. Samarqanddagi ko‘p me‘moriy obidalarini Mirzo Ulug‘bek tomonidan qurilgan.
3. Telefondan foydalanish qoidalari haqida gapiring.

13-BILET

1. “Odobli bo‘ling” matnini o‘qing va savollar tuzing.
2. Berilgan maqollardagi vositali va vositasiz to‘ldiruvchilarni toping. Oltin o‘tda bilinadi , odam mehnatda. Arslon izidan qaytmas, yigit so‘zidan. Birni kessang, o‘nni ek.
3. Ota-ona oldidagi burchingiz haqida so‘zlab bering.

14-BILET

- 1.” Sharaflı burch” rivoyatini o‘qing va o‘z munosabatingizni bildiring.
2. Tarjimaiy holingizni yozing.
3. Transportda yurish qoidalari deganda nimani tushunasiz? So‘zlab bering.

15-BILET

1. “Muqaddas ayol” matnini o‘qing. Matndan Faylasufning ayolga bergan tavsifini toping va izohlang.
2. Qavs ichiga har bir gap bo‘lagining so‘roqlarini qo‘yib chiqing.
Bahorda(.....) hamma yoq (.....) ko ‘m-ko ‘k
(.....) libosga (.....) burkanadi.
3. Navro‘z qanday bayram?

16-BILET

1. “Ibn Sinoning maslahati” matnini o‘qing va savollar tuzing
2. Berilgan so‘zlarni tartib bilan joylashtirib yozing va ona tilingizga tarjima qiling.
Rom qila oladi, hamisha, o‘qituvchimizning, o‘ziga, va, bizlarni, sodda, tushunarli, nutqi.
3. Epidimiologik holat haqida nimalarni bilasiz?

17-BILET

1. “Barkamol avlod – kelajak poydevori” matnini o‘qing, matn yuzasidan savollarga javob bering.
2. So‘zlarni o‘z o‘rniga qo‘yib, maqollar hosil qiling.
Ko‘p, so‘rama, bilgandan, so‘ra, ko‘p, yurgandan.
O‘rgan, ishla, bilmasang, bilsang.
Shoshilma, bajarishga, , berishga, va’dani, shoshil, va’da
3. Xalqimizga xos qanday fazilatlarni bilasiz?

18-BILET

1. “Yaxshilik yerda qolmas” matnini o‘qing va munosabatingizni bildiring.
2. Nuqtalar o‘rniga mos olmoshlarni qo‘yib yozing.
Nonushtani har doim men (o‘zim, o‘zing) tayyorlayman.
U uyda bir (o‘zim, o‘zing, o‘zi) qolgan edi.
Sinfimizning tozaligiga biz (o‘zimiz, har birimiz, barcha) javobgarmiz.
3. Quyidagi hikmatlarni tushuntirib bering:
Aql- yoshdan, odob boshdan.
Yoshlik bahori tez o‘tar bilgin,
Keksalar so‘zlarin quloqqa ilgin

19-BILET

1. “Me’moriy obidalar” matnini o‘qing va matnni ochib beruvchi savollar tuzing.
2. Nuqtalar o‘rniga mos so‘zlar qo‘ying va gaplarni ona tilingizga tarjima qiling.
Xiva Xorazmning noyob qadimiy shahridir.
Madrasaga o‘n qirrali shaklidagi naqsh tushurilgan.
3. Muslim Yo‘ldoshevning “**Bir dam o‘tir, onajonim**” she‘rini o‘qing va mazmunini tushuntirib bering.

20-BILET

1. “Vatanimiz himoyachilari” matnini o‘qing va matnni ochuvchi savollar tuzing.
2. Berilgan gaplarni ona tilingizga tarjima qiling.
Bola epchillik bilan turdi, qisqa va lo‘nda javob berdi.
U ariq bo‘yida o‘tirib, kelgusi rejalari haqida ko‘p o‘yladi.
3. Abdurahmon Akbarning “Tabiat, sen onamiz” she‘rini yoddan ayting.

21-BILET

1. “Doim hushyor” matnini o‘qing va munosabatingizni bildiring.
2. Nuqtalar o‘rniga kerakli qo‘shimchalarni qo‘yib ko‘chiring. Bilimli... kuchi ming... yetar, bilimsiz... kuchi bir... yetar. Yaxshi... bog‘ qolar, yomon... dog‘.
3. Orzu nima? Qanday orzuvingiz bor?

22-BILET

1. Mehmondorchilik odobi matnini o‘qing, matn yuzasidan savollarga javob bering.
2. Nuqtalar o‘rniga mos egalik qo‘shimchalarini qo‘ying.
Ona yurt... oltin beshig....
3. Ko‘cha qoidalari deganda nimani tushunasiz? So‘zlab bering.

23-BILET

1. “Orzular qanotida” matnini o‘qing, matn yuzasidan savollar tuzing.
2. Berilgan gaplarga “har” yoki “hech” so‘zlaridan mosini qo‘yib yozing.
..... faslning o‘z ziynati bor, ... faslning o‘z tarovati.
Savob ishni ... kim ... kun qilishi kerak.
Biz ... kimdan kam emasmiz.
..... yerni qilma orzu, ... yerda bor toshu tarozu.
4. Ariza matnini yozing.

24-BILET

1. “Akademik Flora Inoyatova” matnini o‘qing, matn mazmunini so‘zlab bering
2. Nuqtalar o‘rniga -ma, -may qo‘shimchalaridan mosini qo‘ying.
Ishla...gan – tishla...maydi. Sana.... sakkiz dema. Bugungi ishni ertaga qo‘y....
Ayt ... man dedimmi, ayt ... man.
3. Sog‘lik haqidagi maqollardan 2 tasini aytib bering va ma’nosini tushuntiring.

25-BILET

1. “Sharaflı burch” matnini o‘qing, matn yuzasidan savollarga javob bering.
2. Berilgan birikmalardan foydalanib, gaplar tuzing va yozing.
Yaxshilarga intilib, kattalarga taqlid qilib, yomondan qoch, aqllidan o‘rgan, savodxon biladi, ojizlarga ko‘maklashdi, intilganga ergashish.
3. Bugungi ishni ertaga qoldirma maqolining mazmunini tushuntirib bering.

26-BILET

1. “Ona – ulug‘ zot” matnini o‘qing va munosabatingizni bildiring.
2. Berilgan so‘zlar yordamida so‘z birikmalari tuzing.
Javon, stol, stul, divan, gilam, taom, non, ovqat, jigarrang, katta, qizil, yumshoq, mazali, issiq, shirin.
3. Qanday xalq amaliy san’at turlarini bilasiz?

27-BILET

1. “San’at” matnini o‘qing, matnga klaster tuzing va uni sharhlab bering.
2. Nuqtalar o‘rniga kerakli qo‘shimchalarni qo‘yib ko‘chiring.
Aqlli o‘zi... ayblar, aqlsiz – do‘sti... .
Yaxshi... bog‘ qoladi, yomon... dog‘.
Bir katta... gapi... kir, bir kichik... .
3. Oilangiz yaqida so‘zlab bering

27-BILET

1. “Abdurauf Fitrat” matnini o‘qing va so‘zlab bering bering.
2. Berilgan gaplarga mos savollar yozing.
- _____
- Maktabimizda shaxmat, basketbol, boleybol, futbol to‘garaklari bor.
- _____
- Sport sog‘lom va baquvvat bo‘lishga yordam beradi.
3. Do‘stingiz bormi? Nima uchun u bilan do‘stsiz?

28-BILET

1. “Me’moriy obidalar” matnini o‘qing,” matnini o‘qing, mazmunini so‘zlab bering
2. Berilgan so‘zlarning sinonimini yozing va ma’nosini tushuntiring.
Ozoda, xushchaqchaq, to‘g‘riso‘z, keksalik, chiroyli, bilimli.
3. Hozirgi texnologik rivojlanish haqida fikrlaringiz.

29-BILET

1. “Orzular qanotida” matnini o‘qing, matn yuzasidan savollarga javob bering.
2. Nuqtalar o‘rniga mazmuniga mos kirish so‘zlarni qo‘ying.
....., men uni ertaga ko‘raman.
....., futbol jamoamiz musobaqada yutqazib qo‘ydi.
3. Karantin davri haqida suhbat sizga?

30-BILET

1. “Yoshlikdagi orzular” matnini o‘qing va o‘z munosabatingizni bildiring.
2. Berilgan so‘zlarni to‘g‘ri tartibda joylashtirib, maqollar hosil qiling va ularni ona tilingizga tarjima qiling.
Ishni, qo‘yma, bugungi, ertaga.
O‘lchab, bir, kes, yetti.
Savol, shirin, kutma, achchiq, berib, javob.
3. Alisher Navoiy kim? Uhaqida qisqacha ma’lumot bering..